

ГОТЕЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО В СТРУКТУРІ РЕГІОНАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ СИСТЕМ

HOTEL INDUSTRY IN THE STRUCTURE OF REGIONAL TOURISM SYSTEMS

УДК 338:48

Голод А.П.

д.е.н., доцент, професор,
завідувач кафедри готельно-ресторанного бізнесу
Львівський державний університет
фізичної культури
імені Івана Боберського
Феленчак Ю.Б.
к.е.н., доцент кафедри спортивного туризму
Львівський державний університет
фізичної культури
імені Івана Боберського

У статті обґрунтовано концептуальні засади аналізу розвитку готельного господарства в структурі регіональних туристичних систем. Виокремлено, охарактеризовано два основних підходи до економічного аналізу готельного господарства, а саме рекреаційний та туристичний. Виявлено роль готельного господарства у функціонуванні рекреаційних систем різних видів. Встановлено, що термін «регіональна туристична система» досить широко використовується в економічних, географічних та низці міждисциплінарних досліджень у зарубіжній науці. Визначено місце готельного господарства у структурі регіональної туристичної системи. Обґрунтовано, що науковий аналіз закладів готельного господарства регіону у структурі регіональної туристичної системи є саме тим підходом, який дає можливість поєднувати соціальну та ресурсну парадигми розвитку туризму в регіоні за умови гарантування безпеки як туристів та туристичних організацій, так і дестинацій.
Ключові слова: готельне господарство, регіон, туристична система, індустрія гостинності, підхід, структура.

В статье обоснованы концептуальные основы анализа развития гостиничного

хозяйства в структуре региональных туристических систем. Выделены, охарактеризованы два основных подхода к экономическому анализу гостиничного хозяйства, а именно рекреационный и туристический. Выявлена роль гостиничного хозяйства в функционировании рекреационных систем разных видов. Установлено, что термин «региональная туристическая система» достаточно широко используется в экономических, географических и ряде междисциплинарных исследований в зарубежной науке. Определено место гостиничного хозяйства в структуре региональной туристической системы. Обосновано, что научный анализ заведений гостиничного хозяйства региона в структуре региональной туристической системы является именно тем подходом, который дает возможность сочетать социальную и ресурсную парадигмы развития туризма в регионе при условии гарантирования безопасности как туристов и туристических организаций, так и дестинаций.

Ключевые слова: гостиничное хозяйство, регион, туристическая система, индустрия гостеприимства, подход, структура.

The article substantiates the conceptual principles of analysis of the hotel industry development in the structure of regional tourism systems. Two main approaches to hotel economic analysis – recreational and tourist – are distinguished and characterized. The role of the hotel industry in the functioning of recreational systems of different types was revealed. It was emphasized that the hospitality establishments in modern conditions are one of the most successful examples of such processes of transformation of economic recreational systems as territorial concentration and differentiation, network formation, virtualization. It is established that the term “regional tourism system” is widely used in economic, geographical and a number of interdisciplinary research in foreign science. The place of the hotel industry in the structure of the regional tourism system is determined. Regional tourism system is a complex, open, partly self-regulated system, which is formed under the influence of tourist flows; consists of social, resource, infrastructure, organizational, institutional, scientific and educational and information subsystems. In the infrastructure subsystem of regional tourism systems, three components are identified as the tourism and semi-tourism infrastructure and general infrastructure. The hotel industry in the structure of regional tourism systems is important not only to ensure the accommodation of tourists during a trip, but also because it guarantees the implementation of a number of vital basic human needs, among which the needs for safety and nutrition. The social and resource subsystems of the regional tourism system are closely interconnected, because within the region they often are elements of resettlement systems. However, with the involvement as an additional factor of tourist flows the direction of the functioning of such systems is changing. It is substantiated that the scientific analysis of the hotels of the region in the structure of the regional tourism system is precisely the approach that makes it possible to combine the social and resource paradigms of tourism development in the region provided that the safety of both tourists and tourist organizations as well as of the destinations is guaranteed.

Key words: hotel industry, region, tourism system, hospitality industry, approach, structure.

Постановка проблеми. Індустрія гостинності в сучасних умовах активно розвивається й взаємодіє з туристичними потоками. Незважаючи на наявність різних підходів до трактування співвідношення туристичних комплексів та систем і сфер розміщення, харчування та розваг, не викликає сумніву той факт, що основними споживачами відповідних послуг є саме туристи. Водночас саме готелі та аналогічні засоби розміщення більш тісно інтегровані у структуру туристичних дестинацій, ніж, наприклад, заклади ресторанного господарства, що мають значно ширший споживчий ринок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність упорядкування наявних підходів до трактування готельного господарства в рамках різних просторових утворень на регіональному

рівні зумовила появу низки наукових досліджень в українській економічній науці.

Зокрема, організаційно-економічний підхід до регіональних досліджень розвитку туризму представлений працями М. Мальської, яка розглядає суб'єкти регіонального розвитку туризму в рамках категорії «просторова система послуг» [1, с. 10].

І. Давиденко окремим суб'єктом регіонального розвитку туризму вважає регіональну рекреаційну систему, яку трактує як складне, частково самокероване утворення, що складається із закладів, що виробляють рекреаційний продукт, і містить низку підсистем (зокрема, готельне господарство) [2, с. 7].

Л. Черчик, розвиваючи цей напрям досліджень, зазначає, що регіональна рекреаційна система є

складним багатоаспектним утворенням, цілісність та нову якість якого формують взаємозв'язки та взаємодія соціальної, економічної та екологічної підсистем з характерними для регіону особливостями, потенціалом розвитку, який спрямовується на реалізацію суспільних інтересів засобами регіонального управління та громадського регулювання [3, с. 230]. Важливо, що автор не лише наголошує на цілісності регіональної рекреаційної системи, але й чітко структурує її та характеризує внутрішні взаємозв'язки.

У наших попередніх дослідженнях як основний об'єкт регулювання та суб'єкт регіонального розвитку туризму в умовах активізації модернізаційних процесів обґрунтована регіональна туристична система [4].

Однак, незважаючи на вже досить значний доробок української економічної науки щодо розроблення теоретико-методологічних засад регіональних досліджень розвитку туризму та ролі й місця готельного господарства у структурі просторових утворень різного рівня, низка питань все ще потребує уваги й детального аналізу.

Постановка завдання. Отже, метою статті є обґрунтування концептуальних засад аналізу розвитку готельного господарства в структурі регіональних туристичних систем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи наявний досвід економічного аналізу готельного господарства, передусім в контексті розвитку регіональної економіки виокремлюємо два основних підходи, які умовно можна назвати рекреаційним та туристичним. Окрім поняттєво-термінологічних відмінностей, зазначені підходи різняться за методологічними засадами. Проте вони мають спільні риси, а саме системність та соціальну орієнтованість.

За першого підходу готельне господарство регіону може аналізуватись як підсистема відповідних рекреаційних систем.

На нашу думку, рекреаційну систему слід аналізувати як складну відкриту частково саморегульовану систему, центральною підсистемою якої є суб'єкти рекреаційної діяльності, а головною функцією — якнайповніше задоволення потреб рекреантів [4]. За поширених підходах можна розрізнити просторові, біосоціальні, технічні та економічні рекреаційні системи.

Готельне господарство як сукупність закладів розміщення різних форм та типів, що функціонує на певній території, може трактуватись як технічний та інфраструктурний компоненти просторової рекреаційної системи.

Основним засобом антропогенної трансформації природних комплексів є технічні системи. У їх структурі виокремлюють рекреаційну інфраструктуру (заклади розміщення, оздоровлення, харчування, розважальні тощо). Функціонально-

готельне господарство у складі технічних рекреаційних систем може забезпечувати задоволення не лише рекреаційних, але й фізіологічних та соціальних потреб. Однак, як правило, основна його функція полягає у комфортній та різноманітній організації дозвілля.

Економічну рекреаційну систему можна трактувати як сукупність взаємопов'язаних видів та форм економічної діяльності, що задля отримання прибутку задовольняють рекреаційні потреби населення. Серед основних елементів економічних рекреаційних систем слід назвати підприємства готельного та ресторанного господарства, розважальні, спортивно-оздоровчі заклади та органи управління.

Варто зауважити, що саме заклади готельного господарства в сучасних умовах є одним із найбільш вдалих прикладів таких процесів трансформації економічних рекреаційних систем, як територіальна концентрація та диференціація, мережоутворення, віртуалізація.

Зазначені процеси можуть успішно аналізуватися в рамках другого підходу до регіонального економічного дослідження готельного господарства, а саме туристичного.

Оскільки системність туристичної діяльності на регіональному рівні переважно не викликає заперечень, то всі її елементи, зокрема сфера розміщення та харчування, доцільно трактувати щодо функціонування регіональних туристичних систем.

Термін «регіональна туристична система» досить широко використовується в економічних, географічних та низці міждисциплінарних досліджень у зарубіжній науці. Підходи до його трактування досить розрізнені й базуються перш за все на концепції дестинації Н. Лейпера та науковому доробку його послідовників і критиків [5].

Окремими авторами регіональна туристична система трактується як система, що сформована поєднаною дією різних факторів, що впливають на туристичну діяльність у дестинації [6].

Водночас інші вчені, досліджуючи регіональну туристичну систему як складову регіональної економічної системи, навіть трактують поняття регіональної туристичної системи як ширше за поняття туристичного комплексу [7].

Ми аналізуємо регіональну туристичну систему як складну, відкриту, частково саморегульовану систему, що формується під впливом туристичних потоків, складається із соціальної, ресурсної, інфраструктурної, організаційної, інституціональної, науково-освітньої та інформаційної підсистем (рис. 1) [4].

Системоформуючою в регіональній туристичній системі є туристична діяльність у секторальному та просторовому вимірах, а її компонентами — сфери діяльності у складі регіональної економіки, що мають прямі чи опосередковані зв'язки з турис-

Рис. 1. Базові підсистеми регіональної туристичної системи [4]

тичною діяльністю. Субстрат регіональної туристичної системи – це природні комплекси, екотичні системи та просторова інфраструктура регіону, які складають основу здійснення туристичної діяльності в його межах [4].

Посідаючи одне з центральних місць в індустрії гостинності регіону, готельне господарство водночас стосується регіональної туристичної системи, функціонуючи як об'єднувальна ланка між двома регіональними економічними утвореннями системного характеру. Однак якщо в індустрії гостинності регіону послуги готельного господарства є системоформувальними, то в регіональній туристичній системі вони мають лише інфраструктурне значення. На нашу думку, в інфраструктурній підсистемі регіональних туристичних систем можна виокремити три складники, а саме інфраструктуру туристичну, опосередковано туристичну та загальну (рис. 2).

Окрім готельного господарства, до опосередковано туристичної інфраструктури можна віднести ресторанне господарство та індустрію розваг регіону. Ключовий аспект, який дає змогу відносити ці компоненти саме до структури регіональної туристичної системи, полягає в тому, що основними споживачами послуг згаданих видів економічної діяльності є саме туристи. Водночас просторовий розвиток складників опосередковано туристичної інфраструктури регіону також підпорядковується закономірностям формування туристичних дестинацій. Варто зауважити, що в сучасних умовах, передусім в економічно розвинених країнах, частка місцевого населення, яке активно користується послугами готельно-ресторанного господарства, є досить значною. Водночас в умовах нашої держави такі процеси лише започатковуються й характерні перш за все для великих міст, що є туристичними центрами.

Готельне господарство у структурі регіональних туристичних систем важливе не лише тим, що

забезпечує розміщення туристів під час подорожі, але й тому, що гарантує реалізацію низки життєво важливих базових потреб людини, серед яких слід назвати потреби безпеки та харчування. Отже, дуже часто кінцеве враження туриста від подорожі формується саме за участю закладів готельного господарства. Варто зауважити, що у структурі готельного господарства виокремлюється галузь, яка має велике соціальне значення, а саме санаторно-курортне господарство (менш наближене до інфраструктурної підсистеми регіональної туристичної системи, ніж інші її елементи, однак важливе тим, що часто формує туристичну спеціалізацію регіонів).

Отже, готельне господарство набуває вагомого не лише економічного, але й соціального значення на регіональному рівні. Варто зауважити, що роль соціальної складової у функціонуванні регіональних туристичних системи зумовлена природою туристичної діяльності, первинними для якої є потреби людини в повноцінному відпочинку та пізнанні нового. З іншого боку, населення регіону також різними способами долучається до туристичної діяльності, яка є однією з галузей сфери обслуговування, отже, неодмінно передбачає міжособові контакти під час тимчасового перебування туристів, зокрема перебування в закладах розміщення.

Варто зауважити, що соціальна та ресурсна підсистеми регіональної туристичної системи тісно пов'язані між собою, адже в рамках регіону вони часто є елементами систем розселення. Однак із залученням як додаткового чинника туристичних потоків напрям функціонування таких систем змінюється. З'являються нові види економічної діяльності, зокрема виробництво сувенірної продукції, народні промисли, оренда житла, надання розважальних, оздоровчих послуг.

Ресурсна складова разом із соціальною є ключовою в розумінні ролі готельного господарства у структурі регіональних туристичних систем. Під час аналізування готельного господарства як елементу індустрії гостинності часто неможливо оцінити роль туристичних ресурсів та об'єктів у наповнюваності готелів та їх рентабельності. Водночас туристичні системи формуються саме на базі ресурсного потенціалу регіону, як природного, так й історико-культурного. Отже, розгляд закладів готельного господарства регіону в структурі регіональної туристичної системи є саме тим підходом, який дає можливість поєднувати соціальну та ресурсну парадигми розвитку туризму в регіоні за умови гарантування безпеки як туристів та туристичних організацій, так і дестинацій.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, з огляду на велике соціальне значення, функціональні особливості та сучасні напрями економічних досліджень готельне господарство регіону

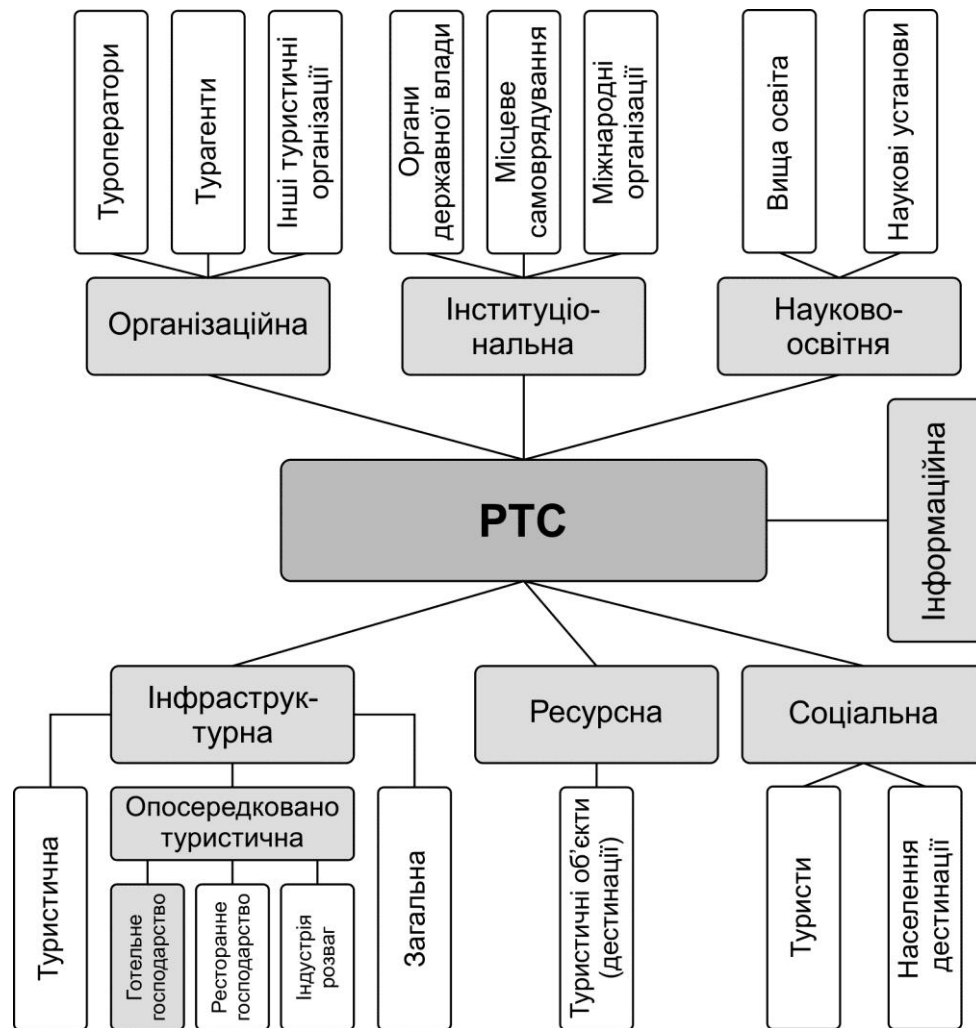

Рис. 2. Місце готельного господарства у структурі регіональної туристичної системи (РТС)

доцільно аналізувати саме в структурі регіональних туристичних систем. Такий підхід дає змогу гарантувати можливість стратегічного планування та управління на регіональному рівні, завдяки чому можна оптимізувати розвиток не лише туристичної сфери, але й індустрії гостинності, зокрема її сектору розміщення, який має найтісніші зв'язки з туристичною діяльністю.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Мальська М. Формування і розвиток просторових систем послуг (теорія та практика реалізації) : автореф. дис. ... докт екон. наук : спец. 08.00.05. Львів, 2011. 40 с.
2. Давиденко І. Організаційно-економічний механізм регулювання розвитку рекреаційної системи регіону : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.02.03. Одеса, 2006. 19 с.
3. Черчик Л. Сучасні реалії формування та розвитку регіональних рекреаційних систем в умовах посилення інтеграційних процесів. *Економічний форум*. 2012. № 4. С. 228–236.

4. Голод А. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування : монографія. Львів : ЛДУФК, 2017. 350 с.

5. Leiper N. The Framework of Tourism: Towards a Definition of Tourism, Tourist and the Tourist Industry. *Annals of Tourism Research*. 1979. Vol. 6. № 4. P. 390–407.

6. Li W. at al. Spatial Structure Optimization on Regional Tourism System of Huangshan City, East China. *Advanced Materials Research*. 2014. Vol. 962–965. P. 2464–2467.

7. Слепкова С. Системный подход к формированию регионального туристического комплекса. *Мир современной науки*. 2012. № 6. С. 52–56.

REFERENCES:

1. Mal's'ka M. (2011) Formuvannya i rozvytok prostorovykh system posluh (teoriya ta praktyka realizatsiyi) [Formation and development of spatial service systems (theory and practice of implementation)] (Doctoral Thesis Abstract). Lviv, 40 p. (in Ukrainian).
2. Davydenko I. (2006) Orhanizatsiyno-ekonomichnyy mekhanizm rehulyuvannya rozvytku rekreatsi-

ynoyi systemy rehionu [Organizational and economic mechanism of regulation of the recreational system of the region] (PhD Thesis Abstract). Odesa, 19 p. (in Ukrainian).

3. Cherchyk L. (2012) Suchasni realiyi formuvannya ta rozvytku rehional'nykh rekreatsinykh system v umovakh posylennya intehratsiynykh protsesiv [Modern realities of formation and development of regional recreational systems in the conditions of strengthening of integration processes]. *Ekonomichnyy forum*. 4, pp. 228–236 (in Ukrainian).

4. Holod A. (2017) Bezpeka rehional'nykh turystychnykh system: teoriya, metodolohiya ta problemy harantuvannya [Safety and security of regional

tourism systems: theory, methodology and guarantee problems]. Lviv : LSUPC, 350 p. (in Ukrainian).

5. Leiper N. (1979) The Framework of Tourism: Towards a Definition of Tourism, Tourist and the Tourist Industry. *Annals of Tourism Research*. Vol. 6/4, pp. 390–407.

6. Li W. et al. (2014) Spatial Structure Optimization on Regional Tourism System of Huangshan City, East China. *Advanced Materials Research*. Vol. 962–965, pp. 2464–2467.

7. Slepikova S. (2012) Sistemnyi podhod k formirovaniyu regionalnogo turisticheskogo kompleksa [A systematic approach to the formation of a regional tourist complex]. *Mir sovremennoy nauki*. 6, pp. 52–56 (in Russian).

Holod Andrii

Doctor of Sciences in Economics, Associate Professor,
Professor, Head at the Department of Hotel and Restaurant Business
Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky

Felenchak Yuliya

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Sport Tourism
Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky

HOTEL INDUSTRY IN THE STRUCTURE OF REGIONAL TOURISM SYSTEMS

The purpose of the article. Despite the already significant contribution of Ukrainian economic science to the development of theoretical and methodological principles of regional studies on tourism development and the role and place of the hotel industry in the structure of spatial entities of different levels, a number of issues still require attention and detailed analysis. In view of this, the purpose of the article is to justify the conceptual framework for analyzing the development of the hotel industry in the structure of regional tourism systems.

Methodology. During the preparation of the article methods of analysis, synthesis, generalization, abstraction, structural-functional and system approaches were used.

Results. Two main approaches to hotel economic analysis – recreational and tourist – are distinguished and characterized. The role of the hotel industry in the functioning of recreational systems of different types was revealed. Hotel industry as a set of institutions of various forms and types of accommodation, which operates in a certain territory, can be interpreted as the technical and infrastructural components of the spatial recreational system. It was emphasized that the hospitality establishments in modern conditions are one of the most successful examples of such processes of transformation of economic recreational systems as territorial concentration and differentiation, network formation, virtualization. The place of the hotel industry in the structure of the regional tourism system is determined. Regional tourism system is a complex, open, partly self-regulated system, which is formed under the influence of tourist flows; consists of social, resource, infrastructure, organizational, institutional, scientific and educational and information subsystems. In the infrastructure subsystem of regional tourism systems, three components are identified are the tourism and semi-tourism infrastructure and general infrastructure. The hotel industry in the structure of regional tourism systems is important not only to ensure the accommodation of tourists during a trip, but also because it guarantees the implementation of a number of vital basic human needs, among which the needs for safety and nutrition. The social and resource subsystems of the regional tourism system are closely interconnected, because within the region they often are elements of resettlement systems. However, with the involvement as an additional factor of tourist flows the direction of the functioning of such systems is changing. It is substantiated that the scientific analysis of the hotels of the region in the structure of the regional tourism system is precisely the approach that makes it possible to combine the social and resource paradigms of tourism development in the region provided that the safety of both tourists and tourist organizations as well as of the destinations is guaranteed.

Practical implications. Research results can be used to develop doctrines, tourism development strategies and hospitality industry at both the state and regional levels. At the same time, our substantiated positions can become the basis for further regional economic research in this direction.

Value/originality. The expediency of the scientific analysis of the hotel industry in the framework of the concept of regional tourism systems is substantiated. The foundations of the development of the social doctrine of tourism in Ukraine are laid.